

Un home de paraula - Imma Monsó

Ho havíem intuït a partir de la lectura de llibres anteriors, però amb *Un home de paraula* ha esdevingut un fet incontrovertible: si Imma Monsó (Lleida, 1959) és una autora excepcional és perquè posseeix les dues qualitats més preades. En primer lloc, és una persona, és a dir, està disposada a mostrar una gamma àmplia de sentiments complexos més enllà de la paròdia i dels exercicis d'estil. Sovint l'autor d'un llibre domina els instruments d'escriptura, però no vol –o no pot- comprometre's d'una manera íntima, és a dir, no intercanvia de manera automàtica. Assistim, llavors, a desplegaments retòrics on tota l'energia creadora se situa en el nivell de la combinació lèxica i sintàctica, al servei d'històries semblants a les que ja hem llegit altres vegades, com si l'únic mèrit exigible a un escriptor fos el d'actualitzar les trames seculares que comparteix amb el lector. En el millor dels casos es produeix, llavors, un plaer no gaire diferent del que experimenta l'espectador davant una encertada obertura d'escacs o una ofensiva futbolística que acabi amb un gol més o menys acrobàtic. El lector agraeix l'enginy invertit, la destil·lació cerebral o muscular, sense ni tan sols aspirar a rebre revelacions de la part desconeguda de l'ànima –dels participants o de la seva.

A l'altra banda de l'espectre trobem aquelles persones matusserament propícies a l'estriptís sentimental, que no tenen cap pudor a l'hora de mostrar les seves vísceres degotants, sense ni tan sols prendre's la molèstia d'intentar convertir-les en res semblant a una "obra". Es tracta de vivències transparents, desordenades, insignificants, ensopides per un ego que es creu únic i que, doncs, oblida que els llibres es componen de paraules, no pas d'experiències. Són històries semblants –si no pitjors- a les que sentim a la cua de la carnisseria, quan algun client exposa generosament les seves misèries sense la menor cura per construir un estil. Els autors d'aquesta mena de llibres no tenen el costum de llegir, i afortunadament, pocs lectors tenen el costum de llegir-los a ells.

Els autors que m'interessen, en canvi, són aquells que, una vegada adquireix l'ofici, una vegada esmolades les capacitats creatives, una vegada assimilades les lliçons dels grans mestres, s'atreveixen a plasmar-se –parcialment, artísticament- a ells mateixos. Quan l'art i la vida estableixen una aliança fidel, el resultat és perdurable. Ho acabem de veure al llibre *Un home de caràcter*, d'Imma Monsó, que es pot definir com una sòlida aportació al dol literari, o bé a la literatura del dol, ja que resulta difícil escatir quin és el substantiu més pertinent en aquest cas.

Imma Monsó va perdre l'home que estimava, l'home amb qui havia conviscut setze anys, de 1987 a 2003. *Un home de paraula* explora aquesta relació, l'origen, l'evolució i el final. Aquest és el material, humà i doncs fràgil, amb què està construït el llibre. L'autora alterna dos tipus de capítols. D'una banda, els que rememoren els primers passos de la relació, els acostaments i la consolidació, escrits en tercera persona. De l'altra, els que narren la malaltia, les esperances, el final i l'epíleg sense ell, narrats en primera persona. El lector accedeix successivament, així, a les dues cares de la història, a l'inici i al final, a l'amor i la mort. Són els grans temes de l'art, que només es poden renovar a través de la reflexió i de l'experiència.

Un dels aspectes que sobta més d'*Un home de paraula* és l'elevat nivell d'autoconeixement que mostra l'autora, que construeix un personatge tan original com coherent, amb unes idees pròpies sobre l'amor i sobre la mort que el lector, encara que no les comparteixi, troba respectables i, molt sovint, envejables. Per no caure en excessos emocionals, Imma Monsó té cura de distanciar-se d'ella mateixa, d'observar-se amb l'objectivitat d'un entomòleg –d'un entomòleg empàtic. El primer que fa és canviar-se el nom. Alguns passatges incorporen dosis d'humor negre que en desactiven, en part, la càrrega patètica. A mesura que anem llegint, la parella formada per Lot i el Cometa assoleix uns nivells de complicitat i comunió -silenciosa i lingüística-, que només trobem en la Maga i Horacio Oliveira, en Jane Eyre i Edward Rochester, en Glenda Berna i Poltern Mac:

“Li diré Cometa. Aquest és el sobrenom que tenia quan el vaig conèixer. Ja li anava bé. Per què li deien així, ho ignoro. Però em puc imaginar cent raons: perquè els cometes s'escapen sempre. Perquè desprenen calor. Perquè deixen un llarg rastre lluminós. Perquè semblen lleugers, lleugers en la distància, com el seu cos leptosomàtic, com la seva figura quan el veies venir de lluny, esvelta i elongada. Perquè, com els cometes d'òrbita, sempre tornava, però, com els cometes d'òrbita, sempre era possible la sospita, una remota possibilitat, que no tornés.”

Un home de paraula conté elements de les tres novel·les anteriors d'Imma Monsó: la iniciació sentimental, la importància de les vacances com a períodes epifànics, l'humor com a distància profilàctica, i sobretot l'acoblament feliç entre personatges rars, sensibles i finalment entenedors i fins pròxims: l'amor com a experiència completa, que comporta la unió gairebé utòpica entre dos personatges clarament diferenciats que estimen l'altre sense renunciar a la seva individualitat. El narrador d'*Un home de paraula* recorda en més d'un aspecte la protagonista de *Tot un*

caràcter. Personalment, m'agrada veure els protagonistes dels dos últims llibres com aproximacions literàries i intuïtives a l'universal femení i masculí, respectivament.

¿És important establir si Imma Monsó ha escrit un volum autobiogràfic o una novel·la? No ho sé del cert, i en tot cas només ella té la resposta. Pel que fa a la construcció dels personatges, a la fluïdesa dels diàlegs, al desplegament de l'acció, a l'espejament sistemàtic de tòpics, posseeix sens dubte totes les característiques d'una obra de ficció. La capacitat de literaturitzar que mostra Imma Monsó és igualment formidable tant si l'aplica a la invenció com a la vivència. Ben mirat, la paraula *ficció* prové del llatí *fictor-fictoris*, un substantiu que posseeix una gamma de significats que van des d'*autor*, *artífex*, *artesà* fins a *escultor*, *modelador*. Tant si està basat en fets reals com si és fruit de la imaginació, el text s'esculpeix fins que queda, com és el cas, versemblant i sobretot esfèric.

Quan, a la primera meitat del llibre, la veïna pregunta a la narradora si té llibres per afrontar la mort, ella pensa: "En aquesta casa, no tenim altra cosa". Poques pàgines abans del final, la narradora reprèn la mateixa qüestió, amb unes paraules que tancaran aquesta ressenya, i que podrien servir per tancar-ne qualsevol altra:

"Diuen que és difícil, explicar la mort als nens, quan no s'és religiós. Elles no tenien religió de cap mena, quatre principis sòlids, i prou. Però tenien la ficció, que feia totes les funcions que necessitava l'esperit: la nena havia estat educada en aquesta creença. Eren creences alegres, autèntiques, que no enganyaven ningú. No els calia inventar cap superstició ni cap gran sistema ideològic, quan sabien que el Quixot o Madame Bovary, Hans Castorp o Holden Caulfield eren, a més d'immortals, més reals que qualsevol persona que hagués existit en el temps d'aquells personatges".